



Institute of Forecasting and
Macroeconomic Research

PROGNOZLASHTIRISH VA MAKROIQTISODIY
TADQIQOTLAR INSTITUTI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA 2017-2022 YILLARDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR NATIJALARI

Mundarija

| | |
|--|-----------|
| 2017–2022 yillarda O‘zbekiston Respublikasida tadbirkorlik sohasida amalga oshirilgan muhim islohotlar natijasi | 3 |
| 2017–2022 yillarda oliy ta’limda konsentratsiya darajasi va rivojlanish dinamikasi | 4 |
| 2017–2022 yillarda O‘zbekistonda pul-kredit sohasida amalga oshirilgan islohotlar | 5 |
| 2017–2022 yillarda O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasida amalga oshirilgan islohotlarning asosiy natijalari | 6 |
| 2017–2022 yillarda O‘zbekiston eksport geografiasining o‘zgarishi | 7 |
| 2017–2022 yillarda O‘zbekistonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni rag‘batlantirishga qaratilgan islohotlar natijasi | 8 |
| 2017–2022 yillarda O‘zbekistonda yo‘lovchi tashish xizmatlarini rivojlantirish dinamikasi | 9 |
| 2017–2022 yillarda O‘zbekistonning meva va yong‘oqlar eksporti dinamikasi | 10 |
| O‘zbekistonda 2016–2022 yillarda sement sanoatining rivojlanish dinamikasi | 11 |

| | |
|---|-----------|
| O'zbekiston Respublikasida 2017–2022 yillarda faoliyat ko'rsatgan korxonalar va tashkilotlar demografiyasi | 12 |
| O'rta va oliy ta'lim sohasidagi institutsional o'zgarishlarning amaldagi ijrosi | 13 |
| 2017–2022 yillarda O'zbekiston hududlarining iqtisodiy faollik barometri (IFB) | 15 |
| 2016–2022 yillarda kimyo va gaz-kimyo mahsulotlarining asosiy turlarini ishlab chiqarish dinamikasi | 16 |
| 2017–2022 yillarda O'zbekiston hududlari iqtisodiyotini sanoatlashtirish tendensiyasi | 17 |
| 2017–2022 yillarda O'zbekistonda transport turlari bo'yicha yuk aylanmasi dinamikasi | 18 |
| 2017–2022 yillarda O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar tahlili | 19 |
| 2017–2022 yillarda O'zbekistonning raqamli infratuzilmasida ro'y bergan o'zgarishlar | 20 |
| O'zbekistonda 2017–2022 yillarda texnik tartibga solish faoliyati | 21 |
| 2018–2022 yillarda O'zbekiston hududlari bo'yicha yalpi hududiy mahsulotning o'sishi | 22 |
| O'zbekistonda 2018–2022 yillarda klasterlarning rivojlanish tendensiyasi va xususiyatlari | 23 |



2017–2022 yillarda O‘zbekiston Respublikasida tadbirkorlik sohasida amalga oshirilgan muhim islohotlar natijasi

o‘qish vaqti
70 soniya

PMTI mutaxassisleri 2017-2022 yillarda O‘zbekiston Respublikasida tadbirkorlik sohasida amalga oshirilgan muhim islohotlar va ularning natijasini o‘rgandi.

O‘zbekistonda 2017-yildan boshlab biznesni ro‘yxatga olish osonlashtirildi. Natijada ro‘yxatga olingan tadbirkorlik subyektlari soni 2017-yilda 229,6 mingtani tashkil etgan bo‘lsa, 2022-yil so‘ngigiga kelganda 555,9 mingtaga yetdi yoki 2017-yildagiga nisbatan 2,4 barobar ko‘paydi.

So‘nggi yillarda respublikada tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va jadal rivojlantirish borasida muhim qadamlar qo‘yildi. Masalan, yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq stavkasi 2017-yilda 5% ni tashkil qilgan bo‘lsa, 2022-yilga kelganda 1,5% gacha pasaytirildi. 2017-yilda soliq turlari 13 ta edi. Ular 9 tagacha kamaytirildi. 2017-2022 yillar oralig‘ida soliq tekshiruvi turlari 10 taga qisqardi va 13 tadan 3 tagacha kamaydi.

Ma‘lumot uchun: Soliq Kodeksiga ko‘ra, soliq organlari quyidagi soliq tekshiruvlarini o‘tkazadi:

- kameral soliq tekshiruvi;
- sayyor soliq tekshiruvi;
- soliq auditi.

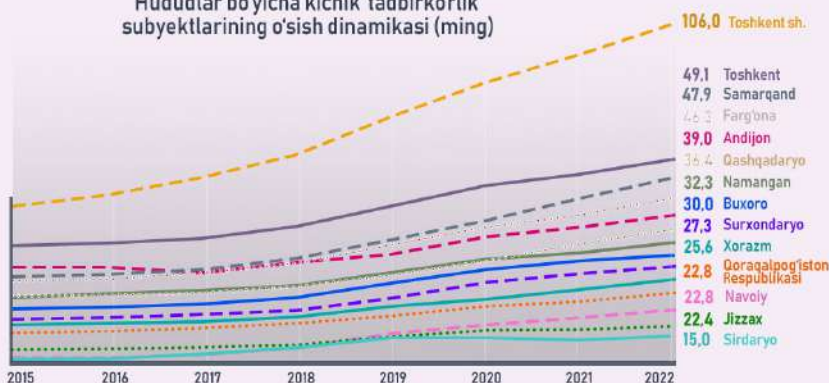
Qo‘shilgan qiymat solig‘i stavkasi 2016-yilda 20% ni tashkil etgan bo‘lsa, soliq tizimida olib borilgan islohotlar natijasida, 2023-yilning 1-yanvaridan ushbu soliq stavkasi 12% ga tushirildi.

2022-yil yakunlariga ko‘ra, hududlarda faoliyat ko‘rsatayotgan kichik tadbirkorlik subyektlari soni 2017-yildagiga nisbatan Toshkent shahrida 2 barobar ortib, 106 mingtaga, Toshkent viloyatida 2,3 barobar ortib, 49,1 mingtaga, Samarqand viloyatida 2,9 barobar ortib, 47,9 mingtaga yetgan.

Islohotlar oilaviy tadbirkorlik rivojida ham muhim ahamiyat kasb etdi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 24-oktyabrdagi “Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish davlat dasturlari doirasida amalga oshirilayotgan loyihalarni kreditlash tartibini takomillashtirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorida belgilangan vazifalarning hayotga tatbiq etilishi tufayli 2018-2022 yillar mobaynida oilaviy korxonalar soni 2 barobar oshdi. Natijada xususiy biznes va kichik tadbirkorlik subyektlarining eksportdagi ulushi 29,5% ga yetdi.

2017–2022 yillarda O‘zbekiston Respublikasida tadbirkorlik sohasida amalga oshirilgan muhim islohotlar natijasi

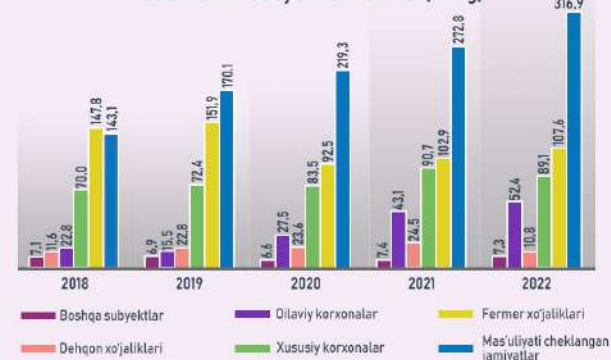
Hududlar bo‘yicha kichik tadbirkorlik subyektlarining o‘shish dinamikasi (ming)



Soliq tekshiruvlari 10 taga qisqardi



Yuridik shaxs sifatida faoliyat ko‘rsatayotgan tadbirkorlik subyektlari tarkibi (ming)



Ro‘yxatga olingan tadbirkorlik subyektlari soni



Xususiy biznes va kichik tadbirkorlik subyektlarining eksportdagi ulushi



Manba: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma‘lumotlari



Oliy ta'lim sohasi iqtisodiyot, inson kapitali va innovatsiyalarni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi:

Umumiy ta'lim xizmatlarida oliy ta'limning ulushi 2017-yilda 47% ni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda bu ko'rsatkich 51% ga yetdi.

2017–2022 yillarda oliy ta'lim tizimidagi professor-o'qituvchilar soni 1,6 marotaba oshdi. 2021/2022 o'quv yilida oliy ta'lim muassasalarida o'qiyotgan xorijlik talabalar soni 2017/2018 o'quv yilidagiga nisbatan 4 marotaba oshdi va 5,1 ming kishini tashkil etdi. O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalarining ilmiy tadqiqot va tajriba konstruktorlik ishlanmalariga real xarajatlari 1,3 marotaba o'sdi.

Oliy ta'lim bozori rivojlanish tendensiyasining tahlili so'nggi besh yilda oliy ta'lim muassasalari (OTM) soni 2,5 barobardan ko'proqqa (2017/2018 o'quv yilidagi 72 tadan 2022/2023 o'quv yilida 189 taga), talabalar soni esa 3 barobardan ko'proqqa oshganini (2017/2018 o'quv yilidagi 298 ming nafardan 2022/2023 o'quv yilida 1,04 million nafargacha) ko'rsatdi.

Oliy ta'lim xizmatlarini ko'rsatishda oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi raqobat darajasini hisoblash uchun Xerfindal-Xirshman indeksi (HHI yoki Herfindahl-Hirshman Index) qo'llaniladi.

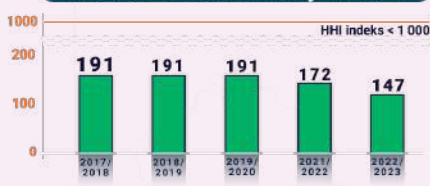
2017–2022-o'quv yilida oliy ta'lim muassasalarida ta'lim bozori konsentratsiyasi indeksi 191 dan 147 gacha kamaygan. Bu esa oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi raqobatning jadallashganini ko'rsatadi.

Oliy ta'limning hududiy konsentratsiya darajasi 2017/2018 o'quv yilidagi 1745 dan 2022/2023 o'quv yilida 1525 ga tushgan. Biroq, indeksning so'nggi 2 yilda oshgani yangi paydo bo'layotgan oliy ta'lim muassasalarining ko'proq Toshkent shahrida jamlanayotgani bilan bog'liq.

Qashqadaryo, Surxondaryo, Namangan va Toshkent viloyatlari har 10 000 kishiga to'g'ri keladigan talabalar zichligi eng past hududlar sirasiga kiradi. Bu hududlar HHI indeksiga ham eng kam hissa qo'shgan. Ularda mintaqaviy konsentratsiyani kamaytirish uchun yangi oliy ta'lim muassasalarini joylashtirish maqsadga muvofiq.

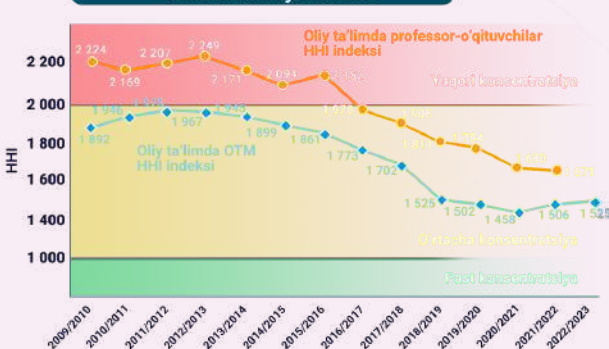
2017-2022 yillarda oliy ta'limda konsentratsiya darajasi va rivojlanish dinamikasi

Respublika oliy ta'lim muassasalari konsentratsiya indeksi

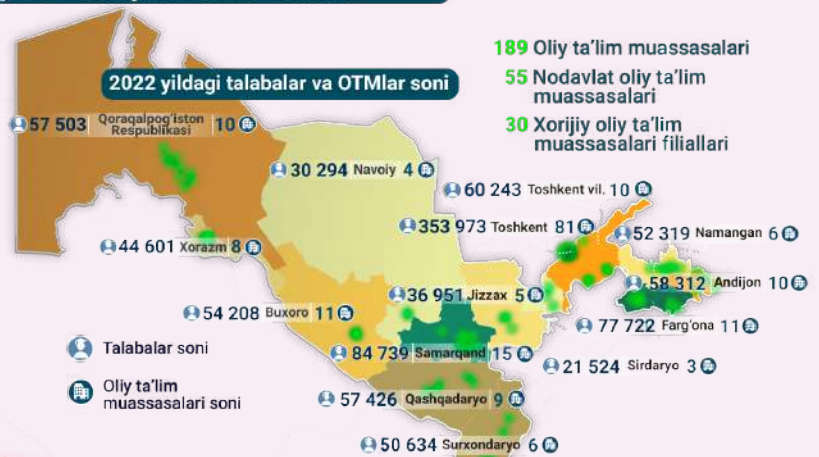


Oliy ta'lim muassasalari **past konsentratsiyali** hisoblanadi, ya'ni har bir OTM uchun talabalar soni nisbatan teng taqsimlangan (HHI indeks < 1000).

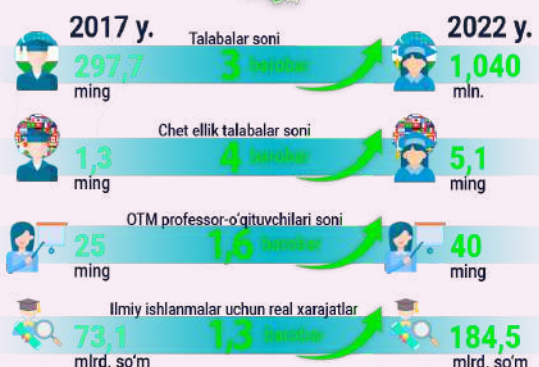
Hududiy oliy ta'lim muassasalari konsentratsiya indeksi



Oliy ta'lim muassasalari talabalari va professor-o'qituvchilari **hududlar bo'ylab notekis taqsimlangan, lekin holat yaxshilanib bormoqda.**



189 Oliy ta'lim muassasalari
55 Nodavlat oliy ta'lim muassasalari
30 Xorijiy oliy ta'lim muassasalari filiallari



Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezident huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida



So‘nggi yillarda mamlakatimizda pul-kredit siyosati bosqichma-bosqich erkinlashtirilmoqda.

Pul-kredit sohasida amalga oshirilgan islohotlar jarayonida asosiy e‘tibor quyidagi jihatlariga qaratildi:

- valyuta siyosatini erkinlashtirish;
- bank xizmatlari ommabopligini oshirish;
- Inflyatsion targetlash tartibiga bosqichma-bosqich o‘tish;
- bank sektorini erkinlashtirish.

Ushbu islohotlar natijasida erishilgan natijalar:

2017-yilda O‘zbekiston Markaziy banki almashinuv kurslarini unifikatsiya qildi va valyuta bozorini erkinlashtirdi. Bu o‘zbek so‘mining yagona kursi shakllanishiga olib kelib, korxonalarining xalqaro miqyosdagi faoliyatini osonlashtirdi.

2018-yilda Markaziy bank boshqaruvi Moliyaviy ommaboplik alyansiga (Alliance for Financial Inclusion) a‘zo bo‘lish to‘g‘risidagi qarorni qabul qildi va qator islohotlarni amalga oshirdi.

Natijada, bank xizmatlarini masofadan ko‘rsatuvchi tizimlardan foydalanuvchilar soni 15 marotaba, kredit qo‘yilmalari 7,4 marotaba, bank aktivlari 6,6 marotaba, jalb qilingan depozitlar hajmi 5,8 marotaba oshdi.

2019-yilda hukumat inflyatsiyani targetlash bo‘yicha 5 yillik strategiyani e‘lon qildi. Unda inflyatsiya darajasini 4-5 foiz atrofida ushlab turish vazifasi belgilandi.

Bank sektori erkinlashtirildi, sog‘lom raqobat muhiti shakllantirildi va 2025-yilgacha oltita davlat bankini xususiylashtirish vazifasi qo‘yildi. “Ipoteka-bank”dagi davlat ulushining 75 foizi Vengriyaning OTP bankiga sotildi.

Bank tizimida raqamlashtirish keng miqyosda amalga oshirildi. Banklarning mobil ilovalari soni 21 tadan oshdi. “TBC Bank” va “Anorbank” raqamli banklari o‘z faoliyatini boshladi.

2017–2022 yillarda O‘zbekistonda pul-kredit sohasida amalga oshirilgan islohotlar

Qabul qilingan e‘yoriy–huquqiy hujjatlar

tizimi va pul muomalasiga umumiy masalalar bo‘yicha ta hujjat

qd pul emissiyasi, pul iomasini tashkil qilish tartibiga solish, shuningdek, yatsiya bo‘yicha 36 ta hujjat



Asosiy islohotlar

- Valyuta siyosatini erkinlashtirish
- Bank xizmatlari ommabopligini oshirish
- Inflyatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o‘tish
- Bank sektorini erkinlashtirish

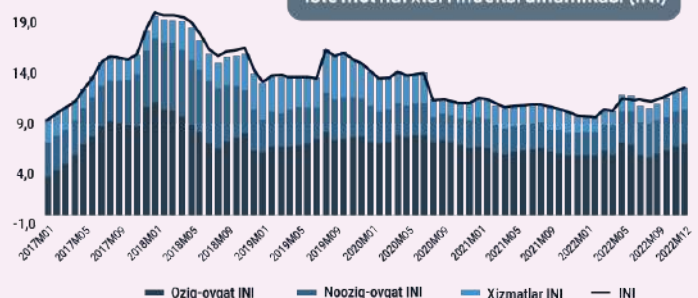
Bank xizmatlari ommabopligi

| | 2017 | | 2022 |
|--|--------|---------------|---------|
| Plastik kartalar (mingta) | 19 255 | 1,7 barobar ↑ | 34 195 |
| Terminallar (mingta) | 235,7 | 1,8 barobar ↑ | 434 |
| Bankomatlar (mingta) | 5,6 | 3,6 barobar ↑ | 20,3 |
| To‘lov terminalari tushumlari (mlrd.som) | 52 972 | 3,3 barobar ↑ | 177 671 |

Bank tizimi faoliyatining asosiy ko‘rsatkichlari (mlrd.som)

| Kategoriya | 2017 | 2022 |
|---------------------------|--------|--------|
| oteka kreditlari | 35 946 | 46 460 |
| Mikroqarzarlar | 9 429 | 14 651 |
| e‘mol kreditlari | 12 795 | 23 177 |
| birkorlik uchun kreditlar | 11 326 | 14 567 |

Iste‘mol narxlari indeksi dinamikasi (INI)



Manba: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi va O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma‘lumotlari asosida

2017-2022-yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasida amalga oshirilgan islohotlarning asosiy natijalari

Turistik xizmatlar eksporti (mln. AQSH dollari)



Chet ellik sayyohlar soni (ming kishi)



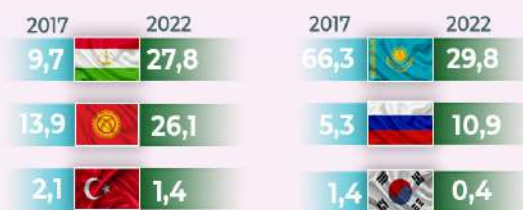
Sayyohlar oqimining mamlakatlar bo'yicha taqsimlanishi (ming kishi)



Turizmning jami xizmatlar eksportidagi ulushi (%)



Asosiy sayyohlar oqimidagi ulushlar (%)



2017–2022 yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasida amalga oshirilgan islohotlarning asosiy natijalari

o'qish vaqti
73 soniya

2017–2022 yillarda O'zbekistonga kelgan chet ellik sayyohlar soni deyarli 2 barobar oshdi. Agar 2017-yilda ularning soni 2,7 million nafarni tashkil qilgan bo'lsa, 2022-yilda bu ko'rsatkich 5,2 million nafarga yetdi.

2022-yilda O'zbekistonga sayyohlar asosan Qozog'iston (1551,1 ming kishi, 2017-yilda 1783,8 ming kishi), Tojikiston (1447,8 ming kishi, 2017-yildagiga nisbatan 5,5 barobar ko'p) va Qirg'iziston (1356,9 ming kishi, 2017-yildagiga nisbatan 3,6 barobar ko'p) dan kelgan.

Xorijlik sayyohlarning asosiy qismi, aniqrog'i 89,1% i O'zbekistonga o'z qarindoshlarini yo'qlash maqsadida kelgan. Ularning aksariyati Qozog'iston (31,8%), Qirg'iziston (29,2%) va Tojikiston (27,9%) fuqarolaridir.

Dam olish va hordiq chiqarish maqsadida O'zbekistonga eng ko'p chet ellik fuqarolar Rossiya (37,6%), Qozog'iston (11,2%) va Turkiyadan (6,3%) kelgan.

Ma'lumot uchun: Dunyodagi 91 ta mamlakat fuqarolari O'zbekistonga kelish uchun vizasiz tartibdan foydalanishi mumkin. Taqqoslaydigan bo'lsak, Qozog'istonga 26 ta, Turkiyaga 41 ta, Gruziyaga esa 56 ta mamlakat fuqarolari vizasiz kela oladi.

2022-yilda O'zbekistonga kelgan sayyohlar soni 2021-yildagiga nisbatan 3,4 million kishiga ko'p bo'ldi va o'sish 2,8 barobardan ham ortiqni tashkil etdi. Buning natijasida turizm xizmatlari eksporti sezilarli darajada oshdi. 2017-yilda turizm xizmatlari eksporti 546,9 million AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda bu ko'rsatkich 2,9 barobar oshib, 1610,5 million dollarni tashkil etdi.

2017–2022 yillarda xizmatlar eksportining umumiy hajmida turizm xizmatlari eksportining ulushi 1,8 barobar oshdi. Agar 2017-yilda bu ko'rsatkich 22,1% ni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 40,7% ga yetdi.

Turizm sohasida amalga oshirilgan islohotlar samarasi sohaning salohiyati katta ekanligidan dalolat beradi. O'zbekistonning jahon miqyosida turistik jozibadorligini oshirish uchun turizmning etnik va ekologik turizm kabi yangi yo'nalishlarini rivojlantirish, shuningdek, mamlakatimizning turli hududlarida tematik festivallarni tashkil qilish taklif etilmoqda.



2017–2022 yillarda O‘zbekiston eksport geografiyasining o‘zgarishi

o‘qish vaqti
58 soniya

Tahlil davomida mamlakatimizdan tovarlar va xizmatlar eksport qilinadigan mamlakatlar soni ortgani va tovar nomenklaturasidagi mahsulotlar turi ham ko‘paygani aniqlandi.

2017–2022-yillar mobaynida mamlakatimizning eksport geografiyasi 16 ta mamlakatga kengayib, bugungi kunda mahsulotlarimiz 117 ta mamlakatga yetib bormoqda. Xususan, Peru (3 965,9 ming AQSh dollari), Albaniya (3 196,3 ming AQSh dollari), Shimoliy Makedoniya (1 454,7 ming AQSh dollari), Senegal (311,7 ming AQSh dollari), Mavrikiy (303,1 ming AQSh dollari) kabi mamlakatlarga ham mahsulotlarni eksport qilish yo‘lga qo‘yildi. Tovar nomenklaturasida 2017-yildagi 179 xil mahsulot turi 2022-yilga kelib 200 dan ortdi.

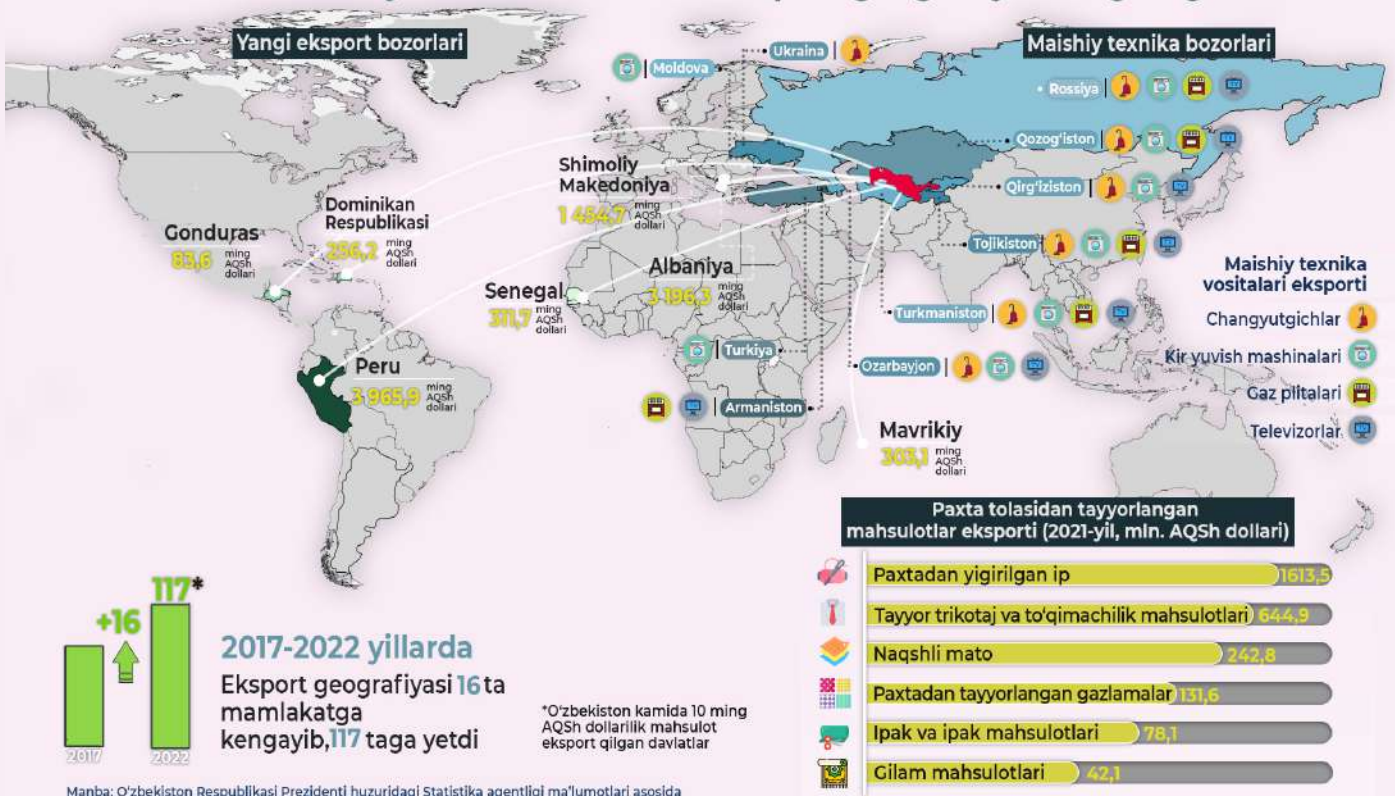
Shuningdek, paxta tolasi eksportidan voz kechilib, uning o‘rniga paxtadan tayyorlangan yuqori qo‘shilgan qiymati tovarlar eksporti yo‘lga qo‘yildi. Jumladan,

umumiy qiymati 1 613,5 mln. AQSh dollariga teng bo‘lgan paxtadan yigirilgan ip, 644,9 mln. dollarlik tayyor trikotaj va to‘qimachilik mahsulotlari, 242,8 mln. dollarlik naqshli mato, 131,6 mln. dollarlik gazlamalar, 78,1 mln. dollarlik ipak va ipak mahsulotlari, 42,1 mln. dollarlik gilam mahsulotlari eksport qilindi.

Maishiy texnika vositalaridan changyutgich, kir yuvish mashinasi, gaz plitasi, televizor kabi tovarlar quyidagi mamlakatlarga yetkazib berilmoqda:

Changyutgichlar – Qozog‘iston, Rossiya, Ukraina, Qirg‘iziston, Tojikiston, Ozarbayjonga;
Kir yuvish mashinalari – Tojikiston, Qozog‘iston, Rossiya, Qirg‘iziston, Ozarbayjon, Moldova, Turkmaniston, Turkiyaga;
Gaz plitalari – Qozog‘iston, Rossiya, Tojikiston, Turkmaniston, Armanistonga;
Televizorlar – Rossiya, Ozarbayjon, Qozog‘iston, Tojikiston, Turkmaniston, Armaniston, Qirg‘izistonga.

2017-2022-yillarda O‘zbekiston eksport geografiyasining o‘zgarishi



2017-2022 -yillarda O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish bo'yicha islohotlar



Qonunchilikdagi o'zgarishlar



Yangi "Soliq kodeksi"



"Mediatsiya to'g'risida"gi Qonun



Yer uchastkalarini olib qo'yish tartib-taomillari aniq belgilash orqali mulkdorlarning huquqlari mustahkamlandi



"Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun



Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi aniqlashtirildi



Yaratilgan imkoniyatlar



Toshkent xalqaro arbitraj markazi tashkil etildi.

Erkin iqtisodiy zonalar soni



8500 BHMdan* ortiq sarmoya kiritgan investorlar "investitsiya vizasi"ni olishi mumkin.



Investorlar uchun Yagona markaz, "investitsiya krediti" va "investitsiya subsidiyasi" kabi yangi mexanizmlarning joriy etildi.



Erishilgan natijalar

Iqtisodiy erkinlik indeksi



To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TTXI)



TTXI tartibga solish cheklolari indeksi



Manba: PMTI ekspertlari ishlanmasi

*1 BHM = 300 000 so'm (01.06.2022)



2017–2022 yillarda O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan islohotlar natijasi

o'qish vaqti
56 soniya

So'nggi yillarda mamlakatimizning investitsiyaviy jozibadorligini oshirish va iqtisodiyotga yanada ko'proq xorijiy investitsiyalarni jalb qilish maqsadida bir qancha ishlar amalga oshirildi.

Xususan, qonunchilikda investorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish maqsadida yangi «Soliq kodeksi», «Investitsiya va investitsion faoliyat to'g'risida»gi qonun, «Mediatsiya to'g'risida»gi qonun qabul qilindi.

Investorlar uchun yanada qulay sharoit yaratish uchun Xalqaro Toshkent arbitraj markazi tashkil etildi hamda «investitsiya krediti», «investitsiya subsidiyasi» va «investitsion viza» kabi yangi mexanizmlar joriy qilindi.

Mamlakatda faoliyat yuritayotgan erkin iqtisodiy zonalar soni 2017-yil boshida 3 tani tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilga kelib, 22 taga yetdi. Ulardan 12 tasi sanoat, 6 tasi farmatsevtika, 2 tasi turizm, 2 tasi qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgan.

Qonunchilikdagi o'zgarishlar va yaratilgan imkoniyatlar mamlakatdagi investitsiya muhitiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Masalan, O'zbekiston 2019-yilda ilk bora Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) ning «To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni tartibga solish cheklolari indeksi»ga kiritildi va ushbu indeksga ko'ra, 2020-yilda jahonda 43-o'rinni, Osiyo mintaqasida 7-o'rinni qayd etdi.

2017–2022-yillarda O'zbekiston xalqaro Iqtisodiy erkinlik indeksi umumiy reytingida o'z o'rnini 31 pog'onaga yaxshilab, 148-o'rindan 117-o'ringa ko'tarildi.

Mamlakatimizga kiritilayotgan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 2017-yilda 2,2 milliard AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2022-yil yakunida ushbu ko'rsatkich 1,5 barobar ortib, 3,3 milliard AQSh dollariga yetdi.



Tahlil 2017–2022 yillar oralig‘ida mamlakatimizda yo‘lovchilarni tashish va yo‘lovchi aylanmasida sezilarli o‘shish bo‘lganligini ko‘rsatdi. Xususan, 2017-yilda barcha transport vositalari orqali 5 679,0 million kishi o‘z manziliga yetkazilgan bo‘lsa, 2022-yilda bu ko‘rsatkich salkam 6 170,8 million kishini tashkil etdi. Yo‘lovchi aylanmasi esa 130,0 milliard yo‘lovchi-km. dan 144,7 milliard yo‘lovchi-km. ga oshgan.

2022-yilda yo‘lovchi tashishda avtomobil transportining ulushi 97,5% ni tashkil qilgan. Agar 2017-yilda 5 591,3 million kishi manzilga yetkazilgan bo‘lsa, 2022-yilda ularning soni 6 017,5 million kishini tashkil qilgan. Avtomobil transportida yo‘lovchi aylanmasi mos ravishda ortib, 117,7 milliard yo‘lovchi-km. dan 129,2 milliard yo‘lovchi-km. ga yetgan.

2017–2022 yillarda metropolitendan foydalangan yo‘lovchilar soni 2 marotaba oshgan va 61,6 million kishidan 136,7 million kishiga yetgan. Mutanosib ravishda yo‘lovchi aylanmasi ham 459,1 million yo‘lovchi-km. dan 996,8 million yo‘lovchi-km. ga ko‘paygan.

Havo transporti vositasida tashilgan yo‘lovchilar ham mazkur davr mobaynida qariyb 2 barobar oshgan va 2,2 million kishidan 4,1 million kishiga yetgan.

Yo‘lovchi aylanmasi 7,5 milliard yo‘lovchi-km. dan 10,9 milliard yo‘lovchi-km. ga ortgan.

2026-yilgacha yo‘lovchi tashish xizmatlarini rivojlantirish maqsadida mamlakatimizda:

- aholi punktlarining jamoat transporti bilan qamrovini 95% ga yetkazish va 278 ta yangi avtobus yo‘nalishini ochish;
- hududlardagi 11 ta xalqaro aeroportning o‘tkazish imkoniyatini 2 barobar oshirish va mahalliy tashuvlarda xususiy va loukoster aviakompaniyalar ulushini bosqichma-bosqich 25% gacha oshirish;
- metropolitenning umumiy uzunligini 157 kilometr, stansiyalar sonini 74 taga yetkazish rejalashtirilgan.

2017-2022 yillarda O‘zbekistonda yo‘lovchi tashish xizmatlarini rivojlantirish dinamikasi

Tashilgan yo‘lovchilar soni (mln. kishi)



Yo‘lovchi aylanmasi (mlrd. yo‘lovchi-kilometr)



Manba: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma‘lumotlari asosida

2017-2022-yillarda O'zbekistonning meva va yong'ochlar eksporti dinamikasi

Meva va yong'ochlar eksporti (mln. AQSh dollari)



Eksporti tez sur'atlar bilan o'sayotgan tovarlar beshtaligi*



Asosiy eksport bozorlari beshtaligi

| 2017-yil | 2022-yil |
|-------------|-------------------------|
| \$80,6 mln | Rossiya \$361,3 mln |
| \$236,9 mln | Qozog'iston \$118,4 mln |
| \$22,5 mln | Qirg'iziston \$26,4 mln |
| \$17,4 mln | Xitoy \$19,2 mln |
| \$14,3 mln | Turkiya \$13,6 mln |

2017-2022 yillarda yana 18 ta mamlakat eksport geografiyasini kengaytirdi



Eksport tarkibi (2022 y.)*



Manba: UN Comtrade (BMTning Savdo statistikasi ma'lumotlari bazasi) ma'lumotlari asosida

*qiymat ifodasidan



2017–2022 yillarda O'zbekistonning meva va yong'ochlar eksporti dinamikasi

o'qish vaqti
43 soniya

Tahlil natijalari 2017–2022 yillarda meva va yong'ochlar eksporti qiymati (TIF TN 08) 1,5 barobar oshganligini ko'rsatdi, ya'ni 2017-yilda eksport hajmi 417,2 million AQSh dollarini, 2022-yilda esa 618,6 million AQSh dollarini tashkil etgan.

Ayniqsa, tarvuz (152,2 marotaba), olcha (58,3 marotaba), qulupnay (52,7 marotaba), anjir (41,4 marotaba) va quritilgan olma (15,1 marotaba) eksporti juda tez sur'atlar bilan o'sgan.

2022-yilda meva va yong'ochlar eksporti tarkibida sarxil uzum eng katta ulush (31,7%) ga ega bo'lgan. Ikkinchi o'rinni mayiz (13,6%), uchinchi o'rinni shaftoli (11,0%) egallagan. Undan keyingi o'rinlarni xurmo (8,4%), gilos (5,4%), olxo'ri (5,0%), qovun (3,1%), tarvuz (2,9%), yong'oq (1,8%) kabi mahsulotlar egallaydi.

2017–2022 yillarda meva va yong'ochlar eksporti geografiyasi Belgiya, Jazoir, Meksika, Braziliya, Slovakiya kabi yana 18 ta mamlakatga kengaydi.

An'anaviy eksport bozorlari beshtaligini Rossiya (361,3 million AQSh dollari), Qozog'iston (118,4 million AQSh dollari), Qirg'iziston (26,4 million AQSh dollari), Xitoy (19,2 million AQSh dollari) va Turkiya (13,6 million AQSh dollari) tashkil etadi.



2016-yilda mamlakatimizning 5 ta hududida joylashgan 12 korxonada 8,6 million tonna sement ishlab chiqarilgani qurilish sanoatini rivojlantirish dasturlari ijrosini ta'minlashning asosiy omillaridan biri bo'ldi.

Sementga talabning yuqoriligi, bozorni rivojlantirishning sezilarli salohiyati, mamlakatimizda qulay ishbilarmonlik muhitini yaratgan rag'batlantiruvchi davlat siyosati sement sohasiga yangi investorlar e'tiborini tortdi.

2017-2022 yillarda turli hududlarda energiya tejovchi "quruq" texnologiyalar asosida sement ishlab chiqaruvchi 21 ta yangi korxonalar tashkil etildi va umumiy ishlab chiqarish quvvati 27 million tonnaga yetkazildi.

2022-yilda O'zbekistonda 14,6 million tonna sement ishlab chiqarildi va kishi boshiga o'rtacha ishlab chiqarish hajmi 415 kilogrammga yetdi. Bu ko'rsatkich dunyo miqyosida o'rtacha 519 kilogrammni,

Xitoyda 1770 kilogrammni, Turkiyada 873 kilogrammni, Rossiyada 414 kilogrammni, AQShda 280 kilogrammni tashkil qilgan.

2017-2022 yillarda qurilish ishlari hajmi 71,5 foizga oshgani holda sement ishlab chiqarish hajmi 69,3 foizga oshgan. Bu bozordagi talab va taklifning muvofiqligini ko'rsatmoqda.

Kelajakda sohani yanada innovatsion rivojlantirish uchun energiya tejaydigan "yashil" texnologiyalarni joriy etish, bozorlarda talab yuqori bo'lgan mahsulot turlarini diversifikatsiya qilish, yuqori markali (M500 va M600) va maxsus sement turlarini ishlab chiqarishni sezilarli darajada oshirish ko'zda tutilmoqda.

O'zbekistonda 2016-2022 yillarda sement sanoatining rivojlanish dinamikasi



Dunyo mamlakatlarida aholi jon boshiga sement ishlab chiqarish hajmi, kg (2021 y.)

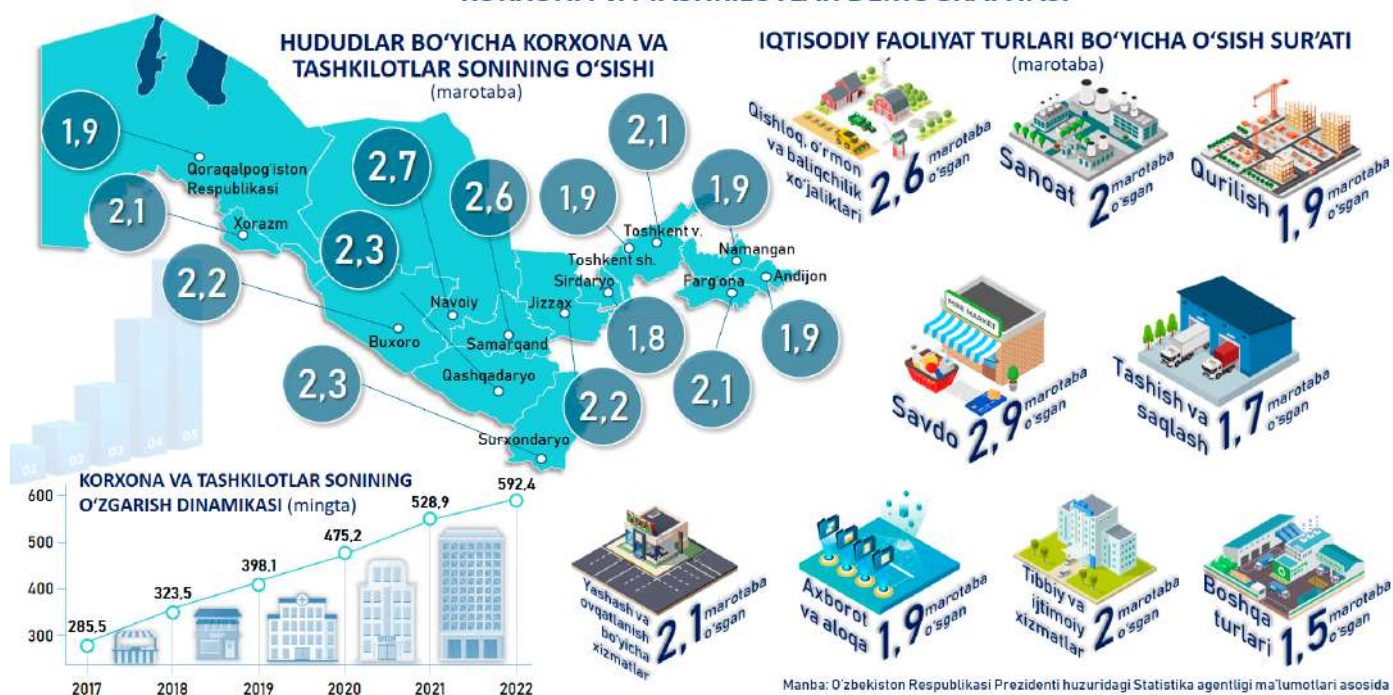


Sement ishlab chiqaruvchi korxonalar soni



Manba: Statistika agentligi va dzen.ru axborot portali U.S. Geological Survey 2021 yilga mo'ljallangan ma'lumotlariga asosan

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA 2017-2022-YILLARDA FAOLIYAT KO'RSATGAN KORXONA VA TASHKIOTLAR DEMOGRAFIYASI



O'zbekiston Respublikasida 2017–2022 yillarda faoliyat ko'rsatgan korxonalar va tashkilotlar demografiyasi

o'qish vaqti 45 soniya

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri bu tadbirkorlik subyektlari sonini oshirish orqali aholi bandligini ta'minlash va turmush farovonligini oshirishdir.

Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda mamlakatimizdagi jami korxonalar va tashkilotlar soni (fermer va dehqon xo'jaliklarisiz) 592,4 mingtani tashkil etgan. Bu 2017-yildagiga nisbatan 2,1 marotaba ko'p demakdir.

Tadbirkorlik subyektlari sonining eng ko'p o'sishi Navoiy (2,7 marotaba), Samarqand (2,6 marotaba), Qashqadaryo (2,3 marotaba), Surxondaryo (2,3 marotaba), Buxoro va Jizzax viloyatlari (2,2 marotaba) da kuzatilgan.

Iqtisodiy faoliyat turi bo'yicha tahlil savdo-sotiq (2,9 marotaba), qishloq xo'jaligi (2,6 marotaba), yashash va ovqatlanish (2,1 marotaba) hamda sanoat (2,0 marotaba) kabi tarmoqlarda korxonalar soni jadallik bilan o'sganligini ko'rsatdi.

Sanoatning iqtisodiy o'sish va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rnini e'tiborga olgan holda, korxonalar sonining ikki marotaba ortishi va ulushi deyarli 17,0 foizga yetganligini ijobiy holat sifatida ta'kidlash lozim.

Shuningdek, axborot texnologiyalari (1,9 marotaba) va tibbiy xizmatlar (2 marotaba) sohasida faoliyat ko'rsatuvchi korxonalar sonining o'sishi iqtisodiyotda ro'y berayotgan ijobiy tarkibiy o'zgarishlardan dalolat beradi.



O'rta ta'limda: 2018-yilning 08-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan qabul qilingan "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror respublikamizda jahon hamjamiyati tomonidan tan olingan baholash amaliyotining tatbiq etilishi uchun huquqiy asos yaratdi.

2019-yilda BMTning bolalar jamg'armasi - UNICEF bilan hamkorlikda 4-sinf o'quvchilarining o'qish, matematika, tabiiy-ilmiy fanlar bo'yicha savodxonlik darajasini aniqlash maqsadida o'tkazilgan baholash natijalari e'lon qilindi.

Unga ko'ra o'quvchilar:

- tabiiy-ilmiy yo'nalishda demokratik jamiyat, fuqarolarning huquq va burchlari tushunchasiga (71,1%), matematika yo'nalishida tenglama va tengsizliklarni yechish ko'nikmasiga (67,2%) egaligi bo'yicha eng yuqori ball to'pladi;
- tabiiy-ilmiy (tarixiy sanalar, atrof-muhit, inson salomatligi va xavfsizligi, ekologiya), matematika (hisoblash va tenglamalar) hamda matnni o'qish (berilgan aniq ma'lumotlarni topish) yo'nalishlaridagi savollarga javoblar bo'yicha jahondagi o'rtacha ko'rsatkich (55%) dan yuqori natijaga erishdi;
- g'oyalarni talqin va integratsiya qilish (o'qish) va tadqiqot ko'nikmalari (tabiiy-ilmiy) bo'yicha chegaraviy qiymat darajasida (50%) ekanliklarini ko'rsatdi;
- kommunikatsiya va muammolarni hal qilishning umumiy strategiyasi (matematika) (34,1) hamda to'g'ridan-to'g'ri xulosa chiqarish (o'qish) ko'nikmalari bo'yicha eng past ballni to'pladi.

2022-yilda USAID bilan hamkorlikda 3-sinf va 5-sinf o'quvchilarining o'qish va matematika bo'yicha (EGRA) ko'nikmalarini baholash natijalari e'lon qilindi. Unga ko'ra, o'rta ta'limning sifati (5-sinf o'quvchilarining natijalari) boshlangich ta'lim (3-sinf o'quvchilarining natijalariga qaraganda) sifatidan ortda qolayotgani, maktabga muntazam qatnovchi o'quvchilarning natijalari vaqti-vaqti bilan dars qoldiruvchi o'quvchilarnikidan yuqoriligi aniqlandi.

2022-yilda 15 yoshli o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy-ilmiy fanlar bo'yicha savodxonlik ko'nikmalari (PISA) Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) bilan hamkorlikda baholandi.

O'rta ta'limning 3-, 6-, 7- va 10-sinf o'quvchilari uchun darsliklar baholash natijalari asosida, baholash jarayonida aniqlangan zaif jihatlarni bartaraf etishni hisobga olgan holda qaytadan chop etildi.

Oliy ta'lim tizimida esa O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yildagi «O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi Farmoni tizimini isloh qilish uchun huquqiy asos yaratdi.

Natijada 2017-2023 yillar oralig'ida:

- QS World University Rankingsda eng yaxshi mingtalikka kirgan xorijiy oliy ta'lim muassasalarining filiallari soni 3 tadan 9 taga;
- Jami xorijiy oliy ta'lim muassasalarining soni 7 tadan 28 taga;
- xususiy oliy ta'lim muassasalari soni 53 taga yetdi.

Shuningdek, oliy ta'lim xizmatlari bilan aholining barcha qatlamlarini qamrab olish uchun alohida kvotalar ajratildi. Yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasi 9 foizdan 38 foizga oshdi.

O'rta va oliy ta'lim sohasidagi institutsional o'zgarishlarning amaldagi ijrosi (2017-2022 yillar)

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yildagi "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori

2018-y.

4-sinf o'quvchilarining ko'nikmalari



hamkorligida baholandi

2019-y.

3-5 sinf o'quvchilarining ko'nikmalari **EGRA** testlari orqali



hamkorligida baholandi

2022-y.

15 yoshdagi o'quvchilarning ko'nikmalari **PISA** testlari orqali



hamkorligida baholandi

2022/2023 O'quv yili

Baholash natijalari asosida 3-, 6-, 7-, 10-sinflar uchun **darsliklar qayta chop etildi**

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yildagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni

2017-y.

2022-y.

3 ta

QS reytingining 1000 taligiga kirgan xorijiy oliy ta'lim muassasalari

9 ta

7 ta

Jami xorijiy oliy ta'lim muassasalari

28 ta

mavjud emas

Xususiyl oliy ta'lim muassasalari

53 ta

9 %

Yoshlarning oliy ta'lim bilan qamrab olinishi

38 %



Iqtisodiy faollikning nisbatan yuqori darajasi Toshkent shahri, Jizzax, Namangan, Andijon, Xorazm viloyatlarida (BEA indeksi 0,500 dan yuqori) qayd etildi.

Ushbu hududlar guruhi (Jizzax viloyatidan tashqari) IFBda dinamik iqtisodiy o‘sinh (2017 - 2022 yillardagi YaHM o‘shishi respublika ko‘rsatkichidan yuqori – 128,0%) asosan sanoat ishlab chiqarishi, chakana savdo, qurilish ishlari, tovarlar va xizmatlar eksporti hisobiga kuzatilmoqda.

YaHMning mo‘tadil o‘shishiga (2017 - 2022 yillarda 123,7%) qaramay, Jizzax viloyati IFBning yuqoriligi iqtisodiyot tarmoqlari (sanoat, xizmat ko‘rsatish), tadbirkorlik (mavjud kichik biznes subyektlarining o‘shishini) hamda zamonaviy texnologiyalarni joriy etishni rag‘batlantirish (mashina va uskunalar importi) hisobiga ta‘minlanmoqda;

Shu bilan birga, IFB Jizzax, Namangan, Andijon, Xorazm viloyatlari iqtisodiy rivojlanish darajasining oshishida ham o‘z aksini topdi.

O‘rtacha faollik darajasiga ega bo‘lgan ikkinchi guruhdan Samarqand, Farg‘ona, Surxondaryo, Navoiy viloyatlari joy olgan bo‘lib, ushbu guruhda tadbirkorlik yaxshi rivojlangan, lekin ishlab chiqarish sur‘ati nisbatan past (IFB indeksi = 0,400-0,500).

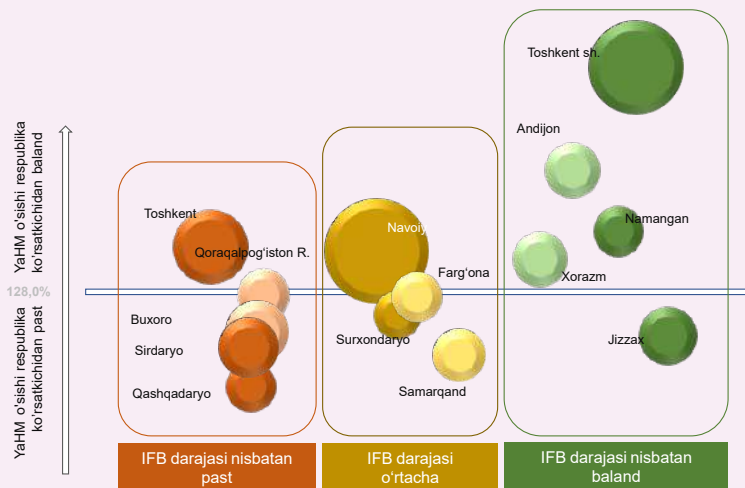
Qoraqalpog‘iston Respublikasi, Buxoro, Qashqadaryo, Surxondaryo va Toshkent viloyatlarining nisbatan past iqtisodiy faolligi (IFB indeksi 0,400 dan past) tabiiy resurslar va xomashyo resurslaridan samarali foydalanishni inobatga olgan holda eksportga yo‘naltirilgan tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish quvvatlarini joylashtirishni qayta ko‘rib chiqishni talab etadi.

Ushbu muammo iqtisodiyoti agrar yo‘nalishga ega hududlar (Buxoro, Qashqadaryo, Surxondaryo viloyatlari, YaHMda qishloq xo‘jaligining ulushi 40% dan ortiq, sanoatning ulushi esa 17-18%), hamda iqtisodiy rivojlanish darajasi past bo‘lgan hududlar (Qoraqalpog‘iston Respublikasi, Qashqadaryo, Farg‘ona, Surxondaryo viloyatlari, YaHMning aholi jon boshiga ko‘rsatkichi mamlakat miqyosidagi ko‘rsatkichdan 1,6-2,0 marotaba past) uchun ham dolzarb.

Umuman olganda, hududlarning 2017-2022 yillardagi IFB darajasi nisbatan past rivojlangan hududlar (Jizzax, Namangan, Xorazm viloyatlari) ning iqtisodiy salohiyatini oshirishga xizmat qildi. Ayni paytda tadbirkorlik va biznesni kengaytirish hududlarning ishlab chiqarish va eksport salohiyatini oshirishning yetakchi bo‘g‘iniga aylanmoqda.

2017-2022 YILLARDA O‘ZBEKISTON HUDUDLARINING IQTISODIY FAOLLIK BAROMETRI (IFB)

Hududlarning IFB va YaHM o‘shishini qiyosiy baholash



IFB komponentlari bo‘yicha hududlar faolligi

| O‘rni | I guruh hududlari iqtisodiy faollik darajasi nisbatan yuqori | | | | |
|-------------|---|----|----|----|----|
| | Jizzax | 1 | 4 | 8 | 1 |
| Toshkent sh | 2 | 1 | 6 | 7 | |
| Namangan | 3 | 2 | 9 | 3 | |
| Andijon | 4 | 5 | 13 | 2 | |
| Xorazm | 5 | 3 | 10 | 5 | |
| O‘rni | II guruh hududlari iqtisodiy faollik darajasi o‘rtacha | | | | |
| | Samarqand | 6 | 6 | 3 | 6 |
| | Farg‘ona | 7 | 10 | 4 | 4 |
| | Surxondaryo | 8 | 3 | 5 | 11 |
| | Navoiy | 9 | 9 | 1 | 9 |
| O‘rni | III guruh hududlari iqtisodiy faollik darajasi nisbatan past | | | | |
| | Qoraqalpog‘iston Respublikasi | 10 | 4 | 7 | 14 |
| | Buxoro | 11 | 8 | 11 | 10 |
| | Qashqadaryo | 12 | 11 | 2 | 12 |
| | Sirdaryo | 13 | 7 | 14 | 8 |
| | Toshkent | 14 | 5 | 12 | 13 |

past faollik yuqori faollik

- Ishlab chiqarish faolligi (5 ta ko‘rsatkich)
- Tadbirkorlik faolligi (5 ta ko‘rsatkich)
- Tashqi savdo faolligi (2 ta ko‘rsatkich)

Malumat uchun: Doira hajmi YaHM darajasini bildiradi. Aholi jon boshiga YaHM qanchalik yuqori bo‘lsa, doira shunchalik katta bo‘ladi va aksincha.

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma‘lumotlari asosida PMTI ekspertlarining hisob-kitoblari

2016-2022 yillarda kimyo va gaz-kimyo mahsulotlarining asosiy turlarini ishlab chiqarish dinamikasi

Kimyoviy mahsulotlarni ishlab chiqarishning o'sish sur'ati (% qiyosiy narxlarda)



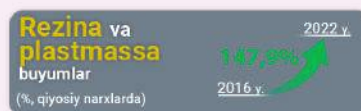
Kimyoviy mahsulotlar eksportining o'sish sur'ati (AQSH doll., %)



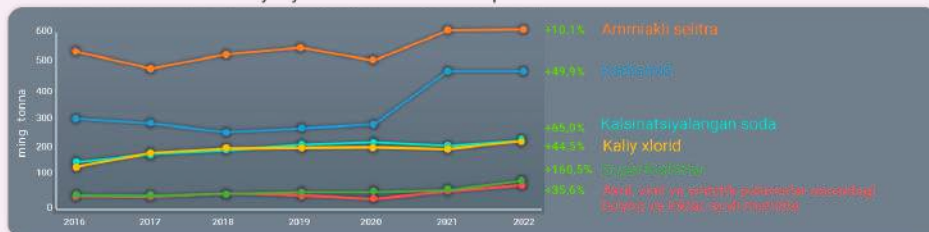
Tarkibida azot, fosfor va kaliy bo'lgan mineral o'g'itlar ishlab chiqarishning o'sish sur'ati (% qiyosiy narxlarda)



Ishlab chiqarishning o'sish sur'ati



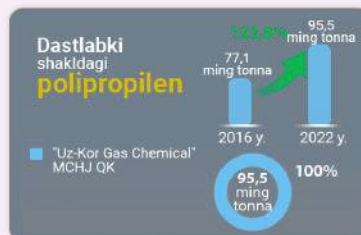
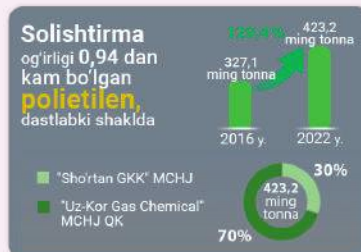
Kimyoviy mahsulotlarni ishlab chiqarish dinamikasi



Mineral o'g'itlar ishlab chiqarish



Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari



2016-2022 yillarda kimyo va gaz-kimyo mahsulotlarining asosiy turlarini ishlab chiqarish dinamikasi

o'qish vaqti
75 soniya

Jahon bozoridagi beqarorlik va raqobatbardosh importning o'sishiga qaramay, 2016-2022 yillarda kimyo sanoati rivojlanishda ijobiy natijalarga erishdi. Mahsulot ishlab chiqarishning umumiy hajmi qiyosiy narxlarda 11,7% ga, shu jumladan kimyoviy mahsulotlar (4,9%), rezina va plastmassa mahsulotlar (47,9%) kabi asosiy komponentlar bo'yicha oshdi.

Tarmoq tarkibida eng katta ulush mineral o'g'itlarga to'g'ri keldi. Ularni ishlab chiqarish mutlaq hisobda 20,7% ga, shu jumladan azot 18,7% ga, fosfor 11,9% ga, kaliy 43,4% ga oshdi.

Azotli o'g'itlar segmentida karbamid ishlab chiqarish 50% ga, ammiakli selitra ishlab chiqarish 10% ga oshdi. Ushbu turdagi mahsulotlarning eng yirik ishlab chiqaruvchilari qatoriga «Navoiyazot» AJ va «Farg'onaazot» AJ kiradi. Umumiy karbamid hajmining 80% i va ammiakli selitraning 72,2% i ularning hissasiga to'g'ri keladi. «Dehqonobod kaliy zavodi» tomonidan 199,5 ming tonna kaliyli o'g'itlar ishlab chiqarildi. Bu kaliyli o'g'itlarning barchasi demakdir.

Soda kuli ishlab chiqarishda barqaror o'sish dinamikasi qayd etildi. Ko'rib chiqilayotgan davr uchun uning hajmi 1,6 baravar oshdi.

Ichki talabning o'sish omili akril, vinil va sintetik polimerlar asosidagi bo'yoq va loklarni ishlab chiqarish hajmining o'sish dinamikasiga ta'sir ko'rsatdi – 135,6%. Bu esa maishiy kimyo sektorining rivojlanishiga ko'mak berdi.

Polietilen (29,4%), polipropilen (23,8%) va yuqori qo'shimcha qiymatga ega boshqa turdagi mahsulotlarni ishlab chiqarishning o'sish tendensiyasi qayd etilgan texnologik o'zgarishlarning omillaridan biri bo'ldi. «Sho'rtan GKK» MCHJ va «Uz-Kor Gas Chemical» MCHJ QK gaz-kimyo mahsulotlarini ishlab chiqarish bo'yicha yetakchi mavqeini mustahkamladi.

Tahlil qilinayotgan davrda kimyoviy mahsulotlar eksporti hajmi 1,5 barobardan ziyod oshdi. Ammo shu bilan birga ichki bozorning import hajmi har yili o'rtacha 16,6 foizga kengaydi. Bu esa kimyoviy mahsulotlarni ishlab chiqarishda mavjud quvvatlardan yetarlicha foydalanilmayotganini ko'rsatadi.



Tahlil natijalari mazkur davrda mamlakat sanoati jadal rivojlanganini ko'rsatdi. 2017-2022 yillarda sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi 134,2 foizga o'sgan.

Andijon, Namangan, Xorazm, Jizzax, Toshkent, Samarqand, Sirdaryo viloyatlari va Toshkent shahrida ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, investitsiya va tadbirkorlar faoliyatini rag'batlantirish hisobiga sanoat tarmog'ida hududlar kesimida yuqori o'sishga (1,4-1,9 baravar) erishildi.

Mahalliy resurslar va hududlar salohiyatidan samarali foydalanish maqsadida ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqarishning zamonaviy shakllari (erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalari, texnoparklar, klasterlar) keng joriy etildi. Natijada 2022-yilga kelib, mamlakatimiz sanoat ishlab chiqarishida 2017-2022 yillarda tashkil etilgan 20 ta erkin iqtisodiy zonaning ulushi 4,9% ga, 506 ta klasterning ulushi 5,2% ga, 317 ta kichik sanoat zonasining ulushi 1,2% ga yetdi.

Hududlar sanoatini transformatsiya va diversifikatsiya qilish borasida erishilgan natijalar:

1. Mamlakatning 10 ta viloyati (Andijon, Buxoro, Jizzax, Navoiy, Namangan, Samarqand, Surxondaryo, Sirdaryo, Toshkent, Xorazm viloyatlari) da YaHM tarkibida sanoat tarmog'ining ulushi ortdi.

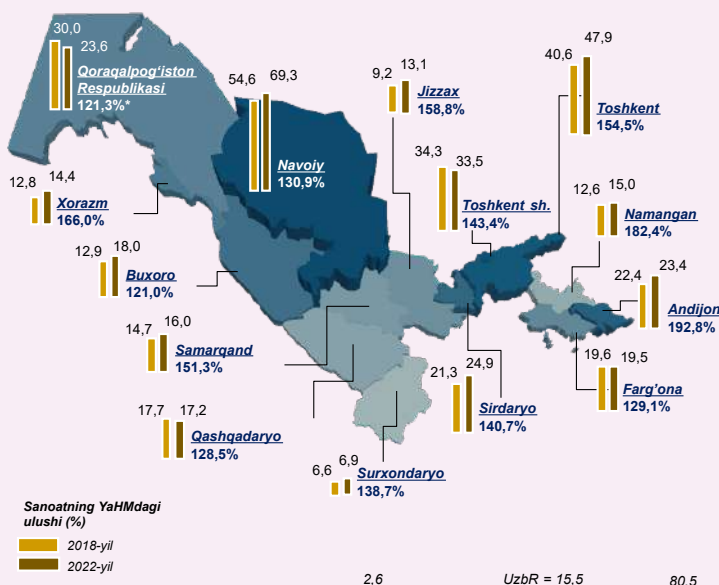
2. Aksariyat hududlar (Andijon, Jizzax, Xorazm, Farg'ona, Qashqadaryo, Namangan, Sirdaryo viloyatlari) dagi qayta ishlash sanoatida o'rtayuqori texnologiyali ishlab chiqarishning hissi oshdi.

3. Qoraqalpog'iston Respublikasi, Andijon, Namangan va Samarqand viloyatlarida ishlab chiqarish sanoati tarkibi yanada diversifikatsiyalashdi.

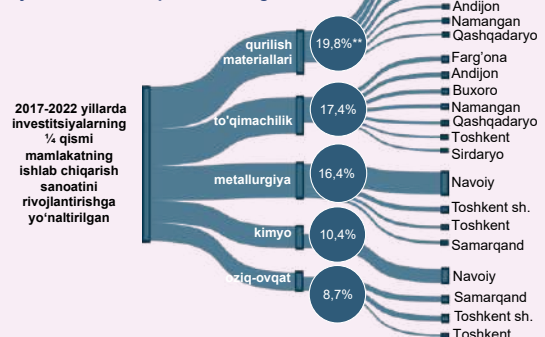
4. Sanoatning rivojlanish darajasi past bo'lgan Buxoro, Jizzax, Namangan, Xorazm viloyatlarida aholi jon boshiga sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi respublika miqyosidagi parametrga yaqinlashib, hududlararo nomutanosibliklar qisqardi.

Umuman olganda, 2017-2022 yillarda mamlakatimizda amalga oshirilgan samarali islohotlar natijasida hududlarning sanoat salohiyati va raqobatbardoshligi oshdi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, kelgusida hududlar sanoatini rivojlantirish istiqboli sifat o'zgarishini ta'minlashdan iborat bo'lishi lozim.

2017-2022 YILLARDA O'ZBEKISTON HUDUDLARI IQTISODIYOTINI SANOATLASHTIRISH TENDENSIYALARI



Sanoatning investitsion jozibador tarmoqlari beshtaligi



Maksimal iqtisodiy zonalar sanoatni rivojlantirishga qo'shgan hissi (%)



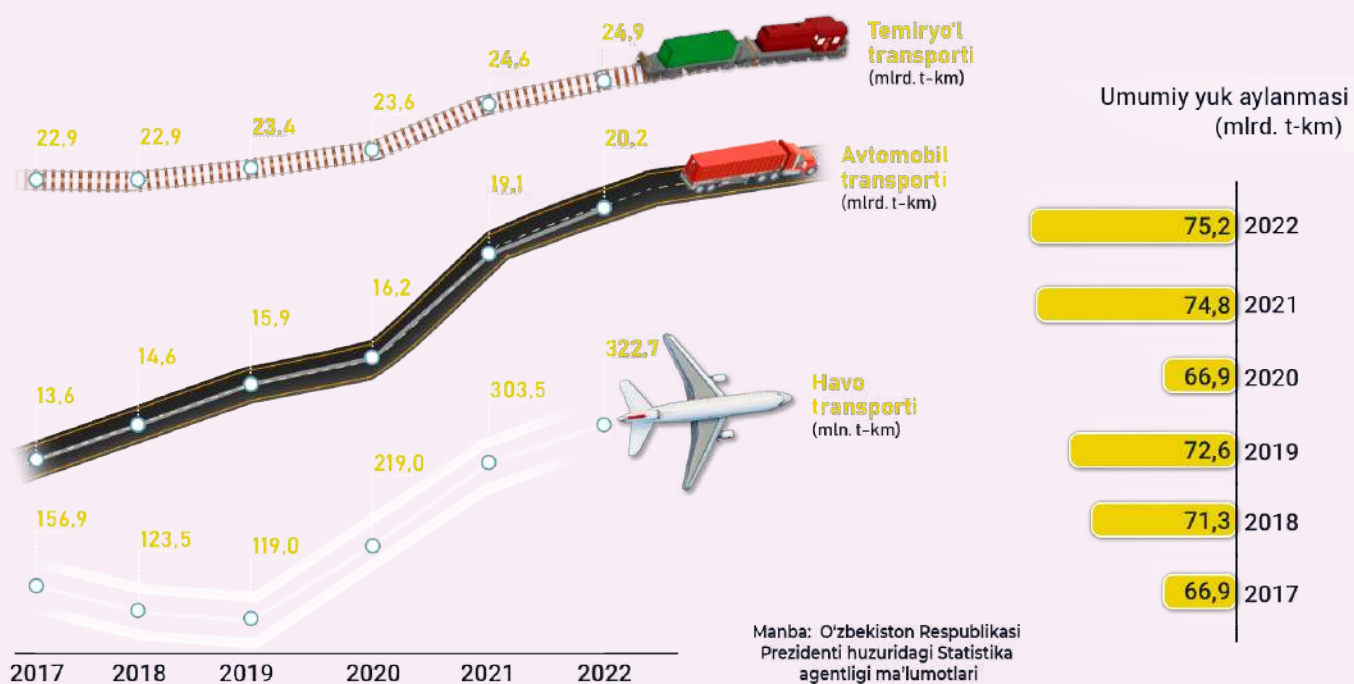
* 2017-2022 yillarda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishning o'sishi (O'zbekiston Respublikasi bo'yicha 134,2% ni tashkil etdi).

Sanoat ishlab chiqarish darajasi hududning aholi jon boshiga to'g'ri keladigan sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish ko'rsatkichi asosida aniqlangan (mln. so'm)

** Ishlab chiqarish sanoatini rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalarning umumiy hajmida tarmoqning ulushi (2017-2022 yillarda o'rtacha hisobda).

Manba: PMTning O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosidagi hisob-kitoblari

2017-2022 yillarda O'zbekistonda transport turlari bo'yicha yuk aylanmasi dinamikasi



2017–2022 yillarda O'zbekistonda transport turlari bo'yicha yuk aylanmasi dinamikasi

o'qish vaqti
51 soniya

Tahlil mazkur davr mobaynida mamlakatimizda yuk tashish aylanmasida sezilarli o'sish bo'lganligini ko'rsatdi. Barcha transport turlarida umumiy yuk aylanmasi 2017-yildagi 66,9 mlrd. t-km.dan 2022-yilda 75,2 mlrd. t-km.ga oshdi. Xususan:

2017-2022 yillarda temiryo'l transportida tashilgan yuk aylanmasi 22,9 mlrd. t-km.dan 24,9 mlrd. t-km.ga oshdi.

Avtomobil transportining hissasiga to'g'ri keluvchi yuk aylanmasi qariyb 1,5 barobar oshdi. Agar tahlil qilinayotgan davr boshida mazkur ko'rsatkich 13,6 mlrd. t-km.ni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilga kelib 20,2 mlrd. t-km.ga yetdi.

2017-2022 yillarda havo transportining yuk aylanmasi 2 barobarga, ya'ni 156,9 mln. t-km.dan 322,7 mln. t-km.gacha oshdi.

Transport xizmatlari bozori va infratuzilmasini rivojlantirish maqsadida 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida bir qator tadbirlar belgilangan.

Jumladan:

- hududlarda yuklar shakllanishining asosiy nuqtalarini hisobga olgan holda transport-logistika markazlari tarmog'ini tashkil etish;
- xalqaro yuk tashuvlaridagi transport hujjatlarini («e-Permit», «e-TIR», «e-CMR») elektron ko'rinishga bosqichma-bosqich o'tkazish;
- mavjud konteyner terminallarini davlat-xususiy sheriklik asosida rivojlantirish;
- temiryo'lda konteyner tashish ulushini kamida 2 barobar oshirish rejalashtirilgan.

Umuman aytganda, yuk aylanmasining barqaror o'sishi transport infratuzilmasini rivojlantirish va tashqi savdo faoliyatini erkinlashtirish natijasidir. Kelgusida yuk aylanmasini yanada oshirish zamirida raqamlashtirish, infratuzilmalarni modernizatsiya qilish va tashuvchilar uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish yotadi.



Oxirgi yillarda qishloq xo‘jaligi rivojiga yangi bir turtki bergan bir qator muhim islohotlar amalga oshirildi.

Jumladan, 2020-2030 yillarga mo‘ljallangan O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash, klaster tizimini joriy etish, savdoni erkinlashtirish va eksportni rag‘batlantirish, qishloq xo‘jaligi uchun mo‘ljallangan yerlarni ijaraga (ikkilamchi ijaraga) berish, suv tejavchi texnologiyalar qo‘llanilganda subsidiyalar taqdim etish, AKIS agroxizmatlar markazini ochish va boshqalar shular jumlasidandir.

Yaratilgan imkoniyatlar mamlakatda qishloq xo‘jaligini rivojlantirishga ijobiy ta‘sir ko‘rsatdi. Shunday qilib, paxta hosildorligi 2017-yilda gektariga 23,8 sentnerdan 2022-yilda 34,0 sentnerga, sug‘oriladigan maydonlar ulushi 1,7 foizdan 24 foizga ko‘paydi. Ularda suvni tejavchi texnologiyalar tatbiq etildi, turli xil yo‘nalishlarda 465 ta klaster tashkil etildi.

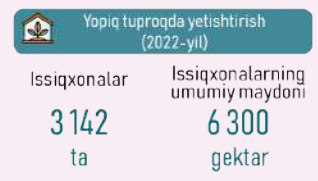
Savdoni erkinlashtirish va eksportni rag‘batlantirish bilan bog‘liq qonunchilikdagi o‘zgartirishlar 2017-2022 yillarda meva-sabzavot mahsulotlari eksportini 1,7 barobarga, ya‘ni 652,3 million dollardan 1 134,3 million dollargacha oshirish imkonini berdi.

Ayni paytda respublikamizda 3142 ta issiqxona faoliyat ko‘rsatmoqda. Shundan 1622 tasi keyingi 5 yilda qurilgan. Ularning umumiy maydoni 6300 gektardan ortiq.

2019-2022 yillarda O‘zbekiston Global oziq-ovqat xavfsizligi indeksida o‘z o‘rnini 12 pog‘onaga yaxshiladi va 85-o‘rindan 73-o‘ringa ko‘tarildi.

2017-2022-yillarda O‘zbekiston Respublikasida qishloq xo‘jaligini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar

| | |
|--|--|
| O‘zbekiston Respublikasida qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash | Qishloq xo‘jaligi uchun mo‘ljallangan yer uchastkalarini ijaraga (ikkilamchi ijaraga) berish imkoniyati |
| 2017-yilda birinchi marta klaster tizimi joriy etildi | Qishloq xo‘jaligi xizmatlarini ko‘rsatuvchi AKIS markazlarining ochilishi (Qishloq xo‘jaligida bilim va innovatsiyalar tizimi) |
| Galla yetishtirish va sotishga nisbatan bozor tamoyilini tatbiq etishga qaratilgan ishlar davom ettirildi | Paxta xomashyosiga xarid narxlarini belgilash amaliyotini bekor qilish |
| Savdoni erkinlashtirish va eksportni rag‘batlantirish | Qishloq xo‘jaligini diversifikatsiya qilish |
| Dehqon xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash | Suv tejavchi texnologiyalarni tatbiq etish uchun subsidiyalar berish |



Manba: Statistika agentligi, Lex.uz qonunchilik bazasi, Qishloq xo‘jaligi vazirligi va Suv xo‘jaligi vazirligining matbuot xizmatlari ma‘lumotlari.

2017-2022 yillarda O'zbekistonning raqamli infratuzilmasida ro'y bergan o'zgarishlar

2017

64,2 Gbit/s

2022

1800 Gbit/s

Xalqaro ma'lumotlarni uzatish tarmog'iga (Internet) ulanish tezligi 28 barobar oshdi.

x28



2017

91,5\$

2022

3\$

Provayderlar uchun internet tariflari narxi 30 barobar arzonlashdi.

x30



2017

24,5 ming km

2022

170 ming km

Optik tolali aloqa liniyalarining umumiy uzunligi 7 barobar ortdi.

x7



2017

20 ming dona

2022

54,2 ming dona

Mobil tayanch stansiyalar soni qariyb 3 barobar ko'paydi.

x3



2017

34,5%

2022

75%

2022-yilda aholining 75%i Internetdan foydalanish imkoniga ega bo'ldi. Bu 2017-yildagiga nisbatan 2,2 barobar ko'p.

x2,2



2017

69,5%

2022

86%

Uyali aloqa tarmog'i abonentlari ulushi 1,2 barobar oshdi.

x1,2



2017–2022 yillarda O'zbekistonning raqamli infratuzilmasida ro'y bergan o'zgarishlar



o'qish vaqti
62 soniya

O'tkazilgan tahlil davrida mamlakatimizda raqamli infratuzilmaning barcha ko'rsatkichlari bo'yicha sezilarli o'sish qayd etilgan.

Shu jumladan:

- Xalqaro ma'lumotlarni uzatish tarmog'iga (Internet) ulanish tezligi 28 barobar oshdi va 2022-yilda 1800 Gbit/s ni tashkil etdi;
- provayderlar uchun internet tariflari narxi 30 barobar, ya'ni 2017-yildagi 90 dollardan 2022-yilda 3 dollargacha arzonlashdi;
- optik tolali aloqa liniyalarining umumiy uzunligi 7 barobar oshib, 2017-yildagi 24,5 ming km.dan 2022-yilda 170 ming km.gacha yetdi;
- mobil tayanch stansiyalar soni qariyb 3 barobar ko'paydi va 2022-yilda 54 mingtaga yetdi;
- 2022-yilda aholining 75%i internetdan foydalanish imkoniga ega bo'ldi;
- 2017-yilda bu ko'rsatkich 34,5% edi;

Uyali aloqa tarmoqlari abonentlari ulushi 2017-2022 yillarda 70% dan 86% ga (o'sish 1,2 barobar) ko'tarildi.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish (2026-yil oxirigacha uning YaIMdagi ulushini kamida 2,5 barobarga oshirish) "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasida asosiy "drayver" sifatida belgilangan.

Ushbu maqsadga erishish uchun raqamli xizmatlar bozori va infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilgan bir qator kompleks chora-tadbirlar ishlab chiqildi.

Shu jumladan:

- dasturiy mahsulotlar ishlab chiqarishni 5 barobar, eksportini esa 10 barobar, ya'ni 500 million AQSh dollariga yetkazish;
- iqtisodiyotning real sektoridagi ishlab chiqarish va operatsion jarayonlarda, moliya va bank sektorlarida raqamlashtirish darajasini 70% ga yetkazish;
- shaharlarni rejalashtirish va qurilishni raqamlashtirish, ularni "Aqlli shahar" konsepsiyasi doirasida rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish ko'zda tutilgan.

Shunday qilib, raqamli infratuzilmani yanada takomillashtirish sifatli iqtisodiy o'sishni ta'minlash, biznes imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, aholining ta'lim, xizmatlar va onlayn bandlikdan foydalanish imkoniyatlarini oshirishda yordam beradi.



Iqtisodiyot samaradorligini oshirish, yetkazib berilayotgan mahsulotlarning ishonchligi, xavfsizligi, foydalanishda qulayligi va sifatini ta'minlashda texnik jihatdan tartibga solishning ahamiyati katta.

So'nggi yillarda ushbu sohada amalga oshirilgan islohotlar tufayli quyidagi natijalarga erishildi:

-huquqiy asoslar mustahkamlandi, jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Metrologiya to'g'risida"gi, "Standartlashtirish to'g'risida"gi, "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi, "Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiya qilish to'g'risida"gi qonunlari qabul qilindi;

-"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida "e-standart", "e-metrologiya" va "e-akkreditatsiya" axborot tizimlari ishlab chiqildi;

-xalqaro talablarga uyg'unlashtirilgan standartlar soni 19,5 mingtaga yetdi va umumiy standartlar sonidagi ulushi 10 foizdan 80,4 foizgacha oshdi;

-joriy qilingan xalqaro texnik reglamentlar soni 4,8 marotaba (12 tadan 57 taga) oshdi.

ISO 9001 xalqaro standartiga muvofiq eksport salohiyatini rivojlantirish maqsadida turli sohalarda faoliyat yurituvchi 4961 korxonada Sifat menejmenti tizimlari joriy etildi.

Mahsulot va xizmatlar sifatini oshirishda ko'maklashishga qaratilgan "Korxonabay" tizimining tatbiq etilishi tadbirkorlik subyektlari bilan to'g'ridan-to'g'ri hamkorlikning aniq mexanizmlaridan foydalanish imkonini berdi.

14,9 mingta korxonada tadbirlar o'tkazilib, standartlashtirish (5 mingdan ortiq tadbir), metrologiya (21 mingdan ortiq tadbir), 1,4 ming turdagi mahsulotni sertifikatlash yo'nalishlarida amaliy yordam ko'rsatildi.

Texnik jihatdan tartibga solish agentligi tizimidagi sinov laboratoriyalari modernizatsiya qilindi yoki yangi uskunalar bilan ta'minlandi, 4 ta laboratoriya xalqaro akkreditatsiyadan o'tkazildi, 13 ta yangi laboratoriya tashkil etildi.

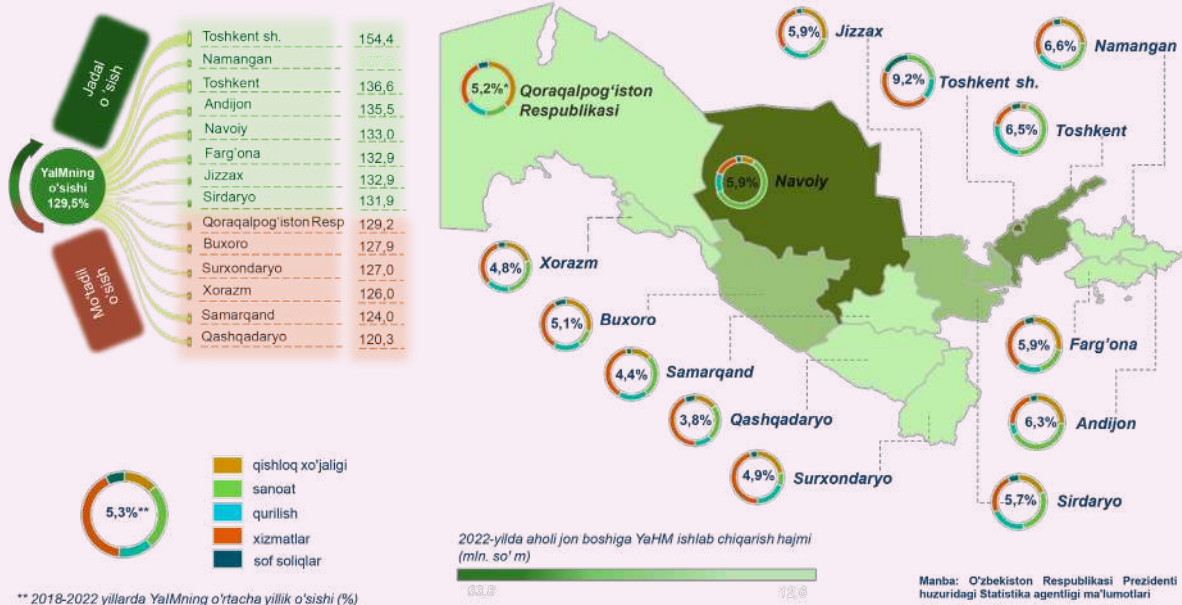
"O'zbekiston akkreditatsiya markazi" davlat unitar korxonasi Xalqaro laboratoriya akkreditatsiyasi tashkiloti (ILAC MRA)ning to'liq a'zoliciga qabul qilindi. O'zbekistonda o'tkazilgan sinovlarning natijasi dunyodagi 116 ta mamlakatda tan olinadi.

Oeko Tex, GOTS, BCSI, Sedex, Global GAP, Organic, CE va boshqa xalqaro standartlar to'qimachilik sohasidagi 157 ta, qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sektoridagi 225 ta, elektrotexnika tarmog'idagi 53 ta korxonada joriy etilgan.

Shakllangan texnik jihatdan tartibga solish tizimi bundan keyin ham tarmoqlar va umuman, O'zbekiston iqtisodiyotini yanada samarali rivojlantirish, iste'molchilar huquqini himoya qilishda ko'mak beradi.



2018-2022 YILLARDA O'ZBEKISTON HUDUDLARI BO'YICHA YALPI HUDUDYI MAHSULOTNING O'SISHI



2018–2022 yillarda O'zbekiston hududlari bo'yicha yalpi hududiy mahsulotning o'sishi

o'qish vaqti
73 soniya

So'nggi besh yil davomida mamlakatning hududlar bo'yicha olib borayotgan siyosati doirasida keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirildi. Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bilan bog'liq masalalarni hal etishda e'tiborni viloyat darajasidan shahar, tuman va mahallalarga, xususan, ularning mavjud salohiyati, istiqboli va o'sish nuqtalarini baholashga qaratish bu davrdagi siyosatning o'ziga xos xususiyati bo'ldi.

2018-2022 yillarda mamlakatimizning 8 ta viloyatida jadal iqtisodiy o'sish ta'minlangani (YaHMning o'sishi 131,9-154,4%) islohotlarning yaxshi natija berayotgani dalilidir.

Birinchidan, Andijon, Toshkent, Navoiy viloyatlarida pandemiyadan keyingi davrda (2021-2022) qisqa muddatda iqtisodiy rivojlanishda barqarorlik ta'minlandi.

Ikkinchidan, tayyor to'qimachilik mahsulotlari va kiyim-kechak, rezina va plastmassa, qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlarining kengayishi, hamda o'rta yuqori texnologiyali faoliyat (elektron va optik qurilmalar, elektr jihozlari ishlab chiqarish, ta'lim, axborot-kommunikatsiya xizmatlarini rivojlantirish va boshqalar.) tufayli Namangan, Farg'ona, Jizzax viloyatlarining iqtisodiy o'sishida (YaHMning o'sishi 1,3 barobarni tashkil etdi. Bu respublika ko'rsatkichidan yuqori) sezilarli natijalarga erishildi.

Hududlarda YaHMning o'sishiga qaysi tarmoqlar sezilarli hissa qo'shdi?

Andijon, Navoiy, Namangan, Sirdaryo, Toshkent viloyatlarida YaHM o'sishini ta'minlashda sanoat sektori (YaHMning o'rtacha yillik o'sishini tahlil qilish asosida) sezilarli ahamiyatga ega bo'ldi;

Buxoro, Jizzax viloyatlari, Qoraqalpog'iston Respublikasida YaHMning o'sishida qishloq xo'jaligi o'z ustunligini saqlab kelmoqda;

Xorazm, Samarqand, Qashqadaryo, Surxondaryo, Farg'ona viloyatlarida YaHM o'sishini ta'minlashda xizmat ko'rsatish sohasi yetakchi tarmoq sifatida qayd etildi.

Umuman olganda, Yangi O'zbekistonning 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi da milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlashning maqsadlaridan biri sifatida hududiy iqtisodiyot hajmini 1,4-1,6 baravar oshirish belgilangan. Bu, o'z navbatida, hududlarning mutanosib rivojlanishini ta'minlash, shahar va tumanlarning rivojlanishini rag'batlantirish, urbanizatsiya siyosatini takomillashtirish, hamda mahalla institutini yanada kuchaytirish bo'yicha chora-tadbirlarini amalga oshirishni nazarda tutadi.



Hozirgi vaqtda klasterlar dunyo mamlakatlari iqtisodiyotining samarali o'sish drayveri sifatida iqtisodiy faoliyatning qariyb 50 foizini qamrab olgan. Masalan, AQShda 380 ta klaster bor va YalMning 60 foizi ularning hissasiga to'g'ri keladi.

Italiya sanoatida band bo'lganlarning 43 foizi 206 ta klasterda mehnat qiladi va mamlakat eksportida ushbu klasterlarning ulushi 30 foizni tashkil etadi.

Xitoyda 60 dan ortiq maxsus klasterlar 30 mingga yaqin korxonani birlashtiradi va ularda 3,5 million kishi mehnat qiladi. Mazkur korxonalarda yiliga 200 milliard AQSh dollariga teng mahsulot ishlab chiqariladi.

O'zbekistonda 2018-2022 yillarda klasterlar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi 32 baravar oshdi va 2022-yil natijalariga ko'ra 28,7 trillion so'mga yetdi.

2018-2022 yillarda klasterlarga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 5,2 marotaba, tizimda band bo'lganlar soni esa 2,5 marotaba ortdi.

Klasterlarning jami sanoat mahsulotlari eksportidagi ulushi 2019-yilda 5 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 11,4 foizga yetdi.

2018-2022 yillar oralig'ida klasterlar tizimida mehnat unumdorligi 12,9 baravar, investitsiyalarning rentabellik (ARR) koeffitsiyenti 1 dan 1,4 gacha oshdi. Bu klasterlashtirish loyihalari juda samarali ekanligidan dalolat beradi.

Sanoatning ishlab chiqarish tarmog'ida klasterlarning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi va uning hududiy mehnat taqsimotidagi o'rni agregatlashgan Klaster quvvati (Pc) integral indeksi orqali baholandi.

Har bir indeks qiymati 0 dan 1 gacha ($0 \leq Pc \leq 1$) oralig'ida baholanadi. Agar qaymat 0 dan 1 ga yaqinlashsa, bu iqtisodiyotning klasterlashganlik darajasi yuqoriligini ko'rsatadi.

Hisob-kitoblar sanoatning ishlab chiqarish tarmog'ida Klaster quvvati (Pc) integral indeksi 0,201 ni tashkil etishini ko'rsatdi. Bu tahlillar iqtisodiyotni klasterlashtirish salohiyati yuqoriligini, sohaga investitsiyalarni, shu jumladan xorijiy investorlarni, tadbirkorlik subyektlarini qo'shimcha jalb qilish imkoniyati mavjudligini ko'rsatadi.

Dunyoning rivojlangan mamlakatlari tajribasiga ko'ra, klasterlashtirish iqtisodiyotda mehnat unumdorligi va samaradorlik ko'rsatkichlari oshishiga olib keladi.

Sanoat tarmoqlarida klasterlashtirish xomashyodan tayyor mahsulotgacha bo'lgan to'liq ishlab chiqarish tizimini shakllantirish, shuningdek, bu tizimga ilm-fan, savdo, logistika kabi sohalarni jamlash imkonini beradi.



INSTITUT JAMOASI



